

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور (۱۲):
ردیف‌های اعتباری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

محمد امین گزار، سعید شفیعا

Doi: [10.22034/mrc.report.21226](https://doi.org/10.22034/mrc.report.21226)

مشخصات لایحه

دوره دوازدهم - سال دوم

شماره ثبت:

۳۸۱

دفتر مطالعات
فرهنگی و آموزش
گروه ورزش، گردشگری و
میراث فرهنگی

مشخصات گزارش

نوع گزارش:

- طرح / لایحه
- راهبردی
- نظارتی
- پیش‌نویس قانونی

شماره مسلسل:

۲۱۲۲۶

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۱۰/۲۱

چکیده

بررسی اعتبارات وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ نشان می‌دهد اگرچه اعتبارات هزینه‌ای این وزارتخانه با رشد قابل توجهی همراه شده، اما کاهش چشمگیر اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای موجب افت سرجمع اعتبارات و بروز چالش در اجرای طرح‌های عمرانی شده است. بر این اساس، مجموع اعتبارات هزینه‌ای وزارتخانه از ۳۶.۷۴۷.۵۰۰ میلیون ریال (معادل ۳.۶۷۴ میلیارد تومان) در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ به ۴۵.۷۷۹.۲۴۰ میلیون ریال (معادل ۴.۵۷۷ میلیارد تومان) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ افزایش یافته و رشدی حدود ۲۴ درصد را تجربه کرده است. در مقابل، اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای از ۴۲.۷۳۰.۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۴.۲۷۳ میلیارد تومان) در سال ۱۴۰۴ به ۳۰.۱۹۷.۶۰۰ میلیون ریال (معادل ۳.۰۱۹ میلیارد تومان) در لایحه سال ۱۴۰۵ رسیده و بیش از ۲۹ درصد کاهش داشته است. نتیجه این تغییرات، کاهش سرجمع اعتبارات وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی از ۷۹.۴۷۷.۵۰۰ میلیون ریال (معادل ۷.۹۴۷ میلیارد تومان) در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ به ۷۵.۶۶۶.۸۴۰ میلیون ریال (معادل ۷.۵۶۶ میلیارد تومان) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ است که بیانگر کاهش ۴/۸ درصدی می‌باشد. این روند می‌تواند تأمین منابع مالی طرح‌های توسعه‌ای و عمرانی این وزارتخانه را با محدودیت جدی مواجه سازد. با توجه به کاهش اعتبارات شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی و نقش این شرکت در احداث سرویس‌های بهداشتی بین‌راهی و وابستگی حدود ۷۰ درصد از سفرهای گردشگری داخلی به حمل‌ونقل شخصی و کیفیت خدمات بین‌راهی، کاهش کیفیت تجربه گردشگری محتمل است. همچنین با توجه به کاهش سهم اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این وزارتخانه و کاهش توان وزارت در جبران حقوق مالکانه مردم، احتمال افزایش تعارض بین منافع شخصی با حفاظت از میراث فرهنگی در جامعه وجود دارد.

۱. مقدمه

وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی از جمله نهادهایی است که تکالیف متعدد حفاظتی، ترویجی و حمایتی دارد، اما متناسب با این وظایف از منابع درآمدی قابل توجهی برخوردار نیست. گرچه وزارت مذکور در سال‌های گذشته تلاش‌هایی برای افزایش درآمد از طریق بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود مانند تخصیص منابع حاصل از عوارض خروج از کشور به حوزه توسعه زیرساخت‌های گردشگری، افزایش ورودی موزه‌ها و محوطه‌های تاریخی و مانند آن انجام داده است، اما همچنان وابستگی قابل توجهی به اعتبارات تخصیص‌یافته

از طریق منابع بودجه عمومی سالیانه وجود دارد. از این رو، به رغم ضرورت کاهش وابستگی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به بودجه عمومی از طریق ایجاد درآمدهای پایدار و اختصاصی در چارچوب قوانین و اسناد بالادستی به ویژه برنامه هفتم پیشرفت، لازم است تا اعتبارات لازم در راستای حمایت از فعالیت‌های این دستگاه در قانون بودجه سالیانه تأمین شود. در ادامه وضعیت اعتبارات بودجه‌ای این وزارتخانه مورد بررسی قرار گرفته است.

۲. بررسی اعتبارات وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

در جدول ۱، میزان اعتبارات هزینه‌ای، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تخصیص یافته به دستگاه اجرایی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری و شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی به تفکیک قانون بودجه سال ۱۴۰۴ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ نشان داده شده است. بررسی لایحه بودجه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که مجموع اعتبارات هزینه‌ای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به شماره ردیف ۱۱۳۷۰۰، از ۳۳.۸۸۷.۵۰۰ میلیون ریال (معادل ۳.۳۸۸ میلیارد تومان) در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ به ۴۲.۵۷۹.۲۴۰ میلیون ریال (معادل ۴.۲۵۸ میلیارد تومان) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ افزایش یافته است [۱] [۲]. به عبارت دیگر، اعتبارات هزینه‌ای این وزارتخانه با افزایش ۲۵/۷ درصدی همراه بوده است. این در حالی است که اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این وزارتخانه به شماره ردیف ۱۱۳۷۰۰، از ۴۲.۰۲۵.۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۴.۲۰۲ میلیارد تومان) به ۲۹.۶۶۵.۱۰۰ میلیون ریال (معادل ۲.۹۶۷ میلیارد تومان) کاهش یافته است [۱] [۲]. به عبارت دیگر، اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این وزارتخانه با کاهش ۲۹/۴ درصدی همراه بوده است. از این رو، مجموع اعتبارات این ردیف از ۷۵.۹۱۲.۵۰۰ میلیون ریال (معادل ۷.۵۹۱ میلیارد تومان) در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ به ۷۲.۱۸۴.۳۴۰ میلیون ریال (معادل ۷.۲۱۸ میلیارد تومان) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ رسیده که این میزان کاهش ۴/۹ درصدی را نشان می‌دهد [۱] [۲]. این موضوع که ناشی از کاهش شدید اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این وزارتخانه است، مانعی جدی بر سر راه پیشرفت طرح‌های عمرانی وزارت مذکور بوده و آن را با چالش اساسی در تأمین منابع و اعتبارات مورد نیاز روبه‌رو می‌سازد.

مطابق با جدول فوق، همچنین مجموع اعتبارات شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی از ۶۰۰.۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۶۰ میلیارد تومان) در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ به ۳۱۰.۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۳۱ میلیارد تومان) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کاهش یافته است [۱] [۲]. با توجه به اینکه اعتبارات این شرکت عمدتاً صرف احداث سرویس‌های بهداشتی بین‌راهی می‌شود، لذا کاهش ۴۸/۳ درصدی اعتبارات آن موجب کاهش تعداد سالیانه ایجاد این تأسیسات خواهد شد [۳]. با توجه به اینکه حدود ۷۰ درصد از سفرهای گردشگری در کشور از طریق حمل‌ونقل شخصی انجام می‌شود، خدمات بین‌راهی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است [۴]. در این میان، دسترسی مناسب به سرویس‌های بهداشتی بین‌راهی نقش بسزایی در ارتقای کیفیت تجربه گردشگران ایفا می‌کند و می‌تواند تأثیر مستقیمی بر رضایت‌مندی و تجربه آنان از سفر داشته باشد. از این رو، کاهش اعتبارات فوق می‌تواند آثار قابل توجهی روی تجربه گردشگری داخلی داشته باشد.

جدول ۱. اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به تفکیک قانون

بودجه سال ۱۴۰۴ و لایحه ۱۴۰۵ (میلیون ریال) [۱][۲]

شماره طبقه‌بندی	عنوان	اعتبارات هزینه‌ای			اعتبارات تملک دارایی سرمایه‌ای			مجموع اعتبارات		
		قانون سال ۱۴۰۴	لایحه سال ۱۴۰۵	درصد رشد	قانون سال ۱۴۰۴	لایحه سال ۱۴۰۵	درصد رشد	قانون سال ۱۴۰۴	لایحه سال ۱۴۰۵	درصد رشد
۱۱۳۷۰۰	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	۳۳.۸۸۷.۵۰۰	۴۲.۵۷۹.۲۴۰	۲۵/۷	۴۲.۰۲۵.۰۰۰	۲۹.۶۶۵.۱۰۰	-۲۹/۴	۷۵.۹۱۲.۵۰۰	۱۷۲.۱۸۴.۳۴۰	-۴/۹
۲۸۴۱۰۰	شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی	۰	۰	-	۶۰۰.۰۰۰	۳۱۰.۰۰۰	-۴۸/۳	۶۰۰.۰۰۰	۳۱۰.۰۰۰	-۴۸/۳
۱۱۳۷۰۰	پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری	۲.۸۶۰.۰۰۰	۳.۲۰۰.۰۰۰	۱۱/۹	۱۰۵.۰۰۰	۲۲۲.۵۰۰	۱۱۲	۲.۹۶۵.۰۰۰	۲۳.۴۲۲.۵۰۰	۱۵/۴
۱۱۳۷۰۰	مجموع	۳۶.۷۴۷.۵۰۰	۴۵.۷۷۹.۲۴۰	۲۴/۶	۴۲.۷۳۰.۰۰۰	۳۰.۱۹۷.۶۰۰	-۲۹/۳	۷۹.۴۷۷.۵۰۰	۷۵.۶۶۶.۸۴۰	-۴/۸

ازسوی دیگر، بررسی اعتبارات پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری به‌عنوان بازوی علمی و پژوهشی این وزارتخانه نشان می‌دهد، اعتبارات هزینه‌ای این پژوهشگاه از ۲.۸۶۰.۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۲۸۶ میلیارد تومان) در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ به ۳.۲۰۰.۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۳۲۰ میلیارد تومان) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ افزایش یافته که رشد ۱۱/۹ درصدی را نشان می‌دهد [۱][۲]. همچنین اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای پژوهشگاه از ۱۰۵.۰۰۰ میلیون ریال (معادل حدود ۱۰ میلیارد تومان) در قانون بودجه سال ۱۴۰۴، به ۲۲۲.۵۰۰ میلیون ریال (معادل حدود ۲۲ میلیارد تومان) افزایش یافته که این میزان نشان‌دهنده رشد قابل توجه ۱۱۲ درصدی در این بخش است. در مجموع، اعتبارات پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری از ۲.۹۶۵.۰۰۰ میلیون ریال (معادل حدود ۲۹۶ میلیارد تومان) در سال ۱۴۰۴ به ۳.۴۲۲.۵۰۰ میلیون ریال (معادل حدود ۳۴۲ میلیارد تومان) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ رسیده که این امر بیانگر افزایش ۱۵/۴ درصدی است [۱][۲]. هرچند سهم این پژوهشگاه از کل اعتبارات وزارتخانه محدود است، اما افزایش اعتبارات آن می‌تواند نقش مؤثری در تقویت مطالعات پژوهشی، مستندسازی میراث فرهنگی و پشتیبانی علمی از سیاستگذاری‌های حوزه میراث فرهنگی و گردشگری ایفا کند.

درنهایت، سرجمع اعتبارات وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی از ۷۹.۴۷۷.۵۰۰ میلیون ریال (معادل ۷.۹۴۷ میلیارد تومان) در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ به ۷۵.۶۶۶.۸۴۰ میلیون ریال (معادل ۷.۵۶۶ میلیارد تومان) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کاهش یافته است. ازاین‌رو، سرجمع اعتبارات این وزارتخانه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، با کاهش ۴/۸ درصدی نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۴ همراه است. این درحالی است که مجموع اعتبارات وزارت مذکور در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳، دارای ۲۶ درصد افزایش بوده است [۵].

۱. به‌منظور مقایسه اعتبارات دستگاه وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در لایحه بودجه ۱۴۰۵ با قانون بودجه ۱۴۰۴، اعتبارات پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری که در لایحه جمع‌بندی شده بود، از اعتبارات این دستگاه کسر شد.
 ۲. اعتبارات پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ در جدول شماره (۷) لایحه مذکور به‌صورت تجمیعی برآورد شده و ارقام دقیق اعتبارات آن ذیل جدول (۷-ج) با موضوع ردیف‌های تجمیع شده در دستگاه‌های اجرایی تعیین شده است. در جدول ۱ این گزارش به‌منظور مقایسه ارقام لایحه بودجه ۱۴۰۵ با قانون بودجه ۱۴۰۴، بدین‌نحو نشان داده شده است.

در شکل ۱، سهم اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی از سرجمع اعتبارات این وزارتخانه در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ ارائه شده است.

شکل ۱. نمودار سهم اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۵

مأخذ: نگارنده

براساس شکل فوق، از سرجمع اعتبارات وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در قانون بودجه سال ۱۴۰۴، ۵۵ درصد سهم اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ۴۵ درصد سهم اعتبارات هزینه‌ای بوده است. این در حالی است که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، سهم اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این وزارتخانه از سرجمع اعتبارات به ۳۹ درصد و سهم اعتبارات هزینه‌ای به ۶۱ درصد رسیده است. بنابراین سرجمع اعتبارات هزینه‌ای قانون ۱۴۰۴ معادل ۳۶.۷۴۷.۵۰۰ میلیون ریال بوده است که در لایحه بودجه ۱۴۰۵ به ۴۵.۷۷۹.۲۴۰ میلیون ریال افزایش یافته است (معادل افزایش ۲۴ درصدی). در حالی که سرجمع اعتبارات تملک سرمایه‌ای قانون ۱۴۰۴ معادل ۴۲.۷۳۰.۰۰۰ میلیون ریال بوده است که در لایحه بودجه ۱۴۰۵ معادل ۳۰.۱۹۷.۶۰۰ میلیون ریال شده است (معادل کاهش ۲۹ درصدی).

نتیجه این موضوع این است که عملکرد بخش غالب اعتبارات بودجه‌ای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به جای آنکه صرف اقدامات عمرانی، حمایتی و توسعه‌ای شود، صرف هزینه‌های جاری این وزارتخانه از قبیل حقوق و دستمزد خواهد شد. ضمن آنکه بخشی از تکالیف حاکمیتی این وزارت که در برنامه هفتم پیشرفت نیز بر نظام‌مندسازی آن تأکید شده است (ازجمله جزء «۲» بند «پ» ماده (۸۳) با موضوع اقدامات قانونی برای جبران حقوق مالکانه مردم)، با توجه به کاهش قابل توجه اعتبارات عمرانی، با چالش‌های جدی روبرو خواهد شد. این کاهش اعتبارات عمرانی را می‌توان در موضوع با اهمیت جبران حقوق مالکانه مردم مورد نظر قرار داد. به طور مثال طرح خرید حریم و ابنیه و اشیاء با ارزش تاریخی (شماره طبقه بندی ۱۲۸۰۴۸۹۳۰۰۰۳) از قانون بودجه ۱۴۰۴ معادل ۵۰۰۰ میلیون ریال در لایحه بودجه ۱۴۰۵ به ۴۲۵۰ میلیون ریال کاهش یافته است (معادل ۱۵ درصد کاهش). این ردیف مستقیماً در خصوص تملک بناها و اموال مردم مرتبط است که به موجب ثبت یا تعیین حریم متضرر شده‌اند. این در حالی است که بر اساس برآورد وزارت در سال ۱۴۰۳ مبتنی بر تمامی آثار ثبتی و حریم تعیین شده اگر قرار باشد تمامی جبران‌ها به صورت نقدی صورت بگیرد، اعتباری معادل ۴.۰۰۰.۰۰۰ میلیون ریال لازم است (اما در همان سال اعتباری کمتر از ۲ دهم درصد در نظر گرفته شده است)^۱. کاهش اعتبار فوق در لایحه ۱۴۰۵ و عدم اقدام موثر در راستای ارائه راهکارهای خلاقانه‌ای که جبران حقوق

۱ این نکته لازم به ذکر است برآورد وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی بر اساس جبران حقوق مالکانه تمامی املاک و اموال واقع در ثبت در محدوده حریم می‌باشد. لازم به ذکر است اختصاص چنین اعتباری به صورت مستقیم برای وزارت فوق امکان‌پذیر نمی‌باشد و لازم است تا سایر دستگاه‌های اجرایی به موجب جزء ۲ بند پ ماده ۸۳ قانون برنامه هفتم پیشرفت در قالب لایحه‌ای مکلف به استفاده از ابزارهای جبرانی شوند تا دولت مجبور به پرداخت نقدی این رقم به مالکان نگردد. به بیانی روشن‌تر، خلاقانه‌ای چون انتقال حق توسعه به مالکان این اموال می‌تواند به صورت غیرمستقیم موجب جبران گردد ولی دولت

مالکانه را منوط به پرداخت نقدی از سمت دولت ننماید، تأثیرات قابل توجهی بر تصویر ذهنی جامعه نسبت به مؤلفه‌های مردمی‌سازی حفاظت از میراث فرهنگی خواهد داشت و اساساً هسته فرهنگی حفاظت از میراث فرهنگی را تضعیف و وابستگی بیشتر حفاظت از میراث فرهنگی به اقدامات دولتی را به‌همراه خواهد داشت.

۳. بررسی ردیف‌های اعتبارات متفرقه انتقال یافته وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

در جدول ۲، اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ردیف‌های متفرقه انتقال یافته به تفکیک قانون بودجه سال ۱۴۰۴ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ ارائه شده است. براساس این جدول، مجموع اعتبارات متفرقه انتقال یافته وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، از ۱۱.۹۳۷.۵۰۰ میلیون ریال (معادل ۱.۱۹۳ میلیارد تومان) در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ به ۱۴.۴۳۳.۲۴۰ میلیون ریال (معادل ۱.۴۴۳ میلیارد تومان) افزایش پیدا کرده است [۱] [۲]. به عبارت دیگر، سرجمع اعتبارات ردیف‌های متفرقه انتقال یافته این وزارتخانه در لایحه ۱۴۰۵، نزدیک به ۲۱ درصد افزایش داشته است.

جدول ۲. برآورد اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ردیف‌های متفرقه انتقال یافته به تفکیک

قانون بودجه سال ۱۴۰۴ و لایحه ۱۴۰۵ (میلیون ریال) [۱][۲]

شماره طبقه‌بندی	عنوان	اعتبارات هزینه‌ای			اعتبارات تملک دارایی سرمایه‌ای			مجموع اعتبارات		
		قانون سال ۱۴۰۴	لایحه سال ۱۴۰۵	درصد رشد	قانون سال ۱۴۰۴	لایحه سال ۱۴۰۵	درصد رشد	قانون سال ۱۴۰۴	لایحه سال ۱۴۰۵	درصد رشد
۵۳۰۰۱۰	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی - تقویت یگان حفاظت میراث فرهنگی از محل واگذاری اموال توقیفی	۳۶.۰۰۰	۴۰.۰۰۰	۱۱/۱	۰	۰	۰	۳۶.۰۰۰	۴۰.۰۰۰	۱۱/۱
۷۳۰۰۵۰	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی - توسعه و گسترش فعالیت‌های ایرانگردی و جهانگردی (موضوع قانون اصلاح مواد (۷ و ۲) قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی)	۷۱.۵۰۰	۶۷.۰۰۰	-۶/۳	۰	۰	۰	۷۱.۵۰۰	۶۷.۰۰۰	-۶/۳
۵۳۰۰۷۶	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی - جبران خدمات مرمت‌کاران و کارگران پایگاه‌های حفاظتی، پژوهشی و جهانی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	۶.۵۸۰.۰۰۰	۷.۴۲۲.۲۴۰	۱۲/۸	۰	۰	۰	۶.۵۸۰.۰۰۰	۷.۴۲۲.۲۴۰	۱۲/۸
۷۳۰۰۰۲۹	اعتبارات موضوع عوارض خروج از کشور	۲.۸۰۰.۰۰۰	۳.۶۸۰.۰۰۰	۳۱/۴	۲.۴۵۰.۰۰۰	۳.۲۲۴.۰۰۰	۳۱/۶	۵.۲۵۰.۰۰۰	۶.۹۰۴.۰۰۰	۳۱/۵
۱۱۳۷۰۰	مجموع	۹.۴۸۷.۵۰۰	۱۱.۹۳۷.۵۰۰	۲۵/۸	۲.۴۵۰.۰۰۰	۳.۲۲۴.۰۰۰	۳۱/۶	۱۱.۹۳۷.۵۰۰	۱۴.۴۳۳.۲۴۰	۲۰/۹

براساس جدول فوق، اعتبارات ردیف تقویت یگان حفاظت از میراث فرهنگی از محل واگذاری اموال توقیفی حدود ۱۱ درصد افزایش یافته است. این درحالی است که در سه سال اخیر، به‌رغم تصویب و ابلاغ این ردیف در قوانین بودجه سنواتی، هیچ تخصیصی در این زمینه صورت نگرفته است. همچنین با توجه به مصوبه اخیر هیئت‌وزیران در تاریخ ۱۴۰۴/۹/۴ با موضوع واگذاری دستگاه‌های فلزیاب به وزارت دفاع که مهم‌ترین اموال توقیفی این یگان است، در خصوص محقق شدن این ردیف ابهامات اساسی وجود دارد.^۱ علاوه‌براین، اعتبارات ردیف جبران خدمات مرمت‌کاران و کارگران پایگاه‌های حفاظتی، پژوهشی و جهانی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی با رشد ۱۲/۸ درصدی همراه بوده و از ۶.۵۸۰.۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۶۵۸ میلیارد تومان) در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ به ۷.۴۲۲.۲۴۰ میلیون ریال (معادل ۷۴۲ میلیارد تومان) در لایحه سال ۱۴۰۵ رسیده است [۱] [۲].

مستقیماً پرداختی به آنها نداشته باشد. لذا لازم است تا وزارت فوق در راستای برطرف سازی این فاصله، اقدام قانونی ذکر شده در جزء ۲ بند پ ماده ۸۳ برنامه هفتم پیشرفت را با فوریت پیگیری نماید.
 ۱. لازم به ذکر است؛ این مرکز در تاریخ ۱۴۰۴/۹/۱۸ با نامه شماره ۱۳۱۵۱ به معاون اول ریاست‌جمهوری، وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و هیئت بررسی و تطبیق مصوبات دولت، با ارائه مستندات این مصوبه را دارای ایرادات اساسی ارزیابی و از مراجع ذیصلاح درخواست ابطال آن درخواست کرد.

بیشترین افزایش اعتبار در میان ردیف‌های متفرقه انتقال یافته در لایحه بودجه ۱۴۰۵ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۴، اعتبارات موضوع عوارض خروج از کشور است. اعتبارات هزینه‌ای ردیف موضوع عوارض خروج از کشور از ۲.۸۰۰.۰۰۰ در قانون بودجه سال ۱۴۰۴، به ۳.۶۸۰.۰۰۰ در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ رسیده است. همچنین اعتبارات تملک دارایی‌های، از ۲.۴۵۰.۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۲۴۵ میلیارد تومان) در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ به ۳.۲۲۴.۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۳۲۲ میلیارد تومان) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ رسیده است. در مجموع، اعتبارات این ردیف، در لایحه سال ۱۴۰۵ نسبت به قانون بودجه سال گذشته، ۳۱/۵ درصد افزایش داشته است [۱] [۲]. این در حالی است که مطابق بررسی‌ها، عوارض خروج از کشور به‌ازای هر نفر، با رشد ۱۰۰ درصدی، از ۴.۵۰۰.۰۰۰ ریال به ۹.۰۰۰.۰۰۰ ریال رسیده است [۶].

لازم به ذکر است در خصوص این ردیف و چگونگی تسهیم عوارض خروج از کشور بین دستگاه‌های اجرایی، حکم قانونی وجود ندارد. اما همواره مرسوم بوده است که سهمی تا سقف ۳۰ درصد از این عوارض به جهت توسعه زیرساخت‌های گردشگری داخلی در اختیار وزارتخانه قرار گیرد که این محاسبه توسط سازمان برنامه و بودجه پیش از ارسال لایحه به مجلس شورای اسلامی صورت می‌گرفت. این در حالی است که محاسبات نشان می‌دهد علی‌رغم رشد ۱۰۰ درصدی عوارض مذکور، سهم وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در لایحه به ۱۵ درصد تقلیل یافته است. از آنجا که فلسفه افزایش درآمدهای این حوزه و اختصاص ردیفی به وزارت، برقراری ارتباط منطقی میان خروج گردشگر از کشور و توسعه زیرساخت‌های گردشگری داخلی بوده است، عدم متناسب سازی سهم وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی از افزایش این محل، نیازمند بازنگری است. هر چند ارائه برنامه عملیاتی دقیق در خصوص چگونگی هزینه شدن این اعتبارات توسط وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در زیرساخت‌های گردشگری داخلی نیز لازم به توجه است.

۴. برنامه‌های اجرایی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی از محل یک درصد از هزینه‌های شرکت‌های دولتی
در جدول ۳، وضعیت اعتبارات برنامه‌های هم‌افزایی و ارتقای فعالیت‌های فرهنگی از محل یک درصد از هزینه‌های شرکت‌های دولتی به تفکیک قانون بودجه سال ۱۴۰۴ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ ارائه شده است. براساس این جدول، مجموع اعتبارات موضوع جدول (۱۲) در قانون بودجه سال ۱۴۰۴، ۷.۰۰۰.۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۷۰۰ میلیارد تومان) بوده که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، با ۱۰/۷۱ درصد افزایش، به ۷.۷۵۰.۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۷۷۵ میلیارد تومان) رسیده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد، که اعتبار برنامه‌های «اجرای برنامه‌های افزایش گردشگران ورودی^۱ و داخلی» و «توسعه و ترویج فرهنگ زیارت» در لایحه سال ۱۴۰۵ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۴ به ترتیب ۵۰ و ۲۵ درصد افزایش داشته‌اند. همچنین اعتبار برنامه «حفاظت، احیا و مرمت میراث فرهنگی کشور» در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، بدون تغییر، به میزان ۲.۵۰۰.۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۲۵۰ میلیارد تومان) تعیین شده است [۱] [۲].

۱. لازم به ذکر است؛ که در قانون بودجه سال ۱۴۰۴، ردیف «۲» از جدول (۱۲)، با عنوان «اجرای برنامه‌های افزایش گردشگران ورودی» بوده که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، به‌عنوان «اجرای برنامه‌های افزایش گردشگران ورودی و داخلی» تغییر یافته است.

جدول ۳. اعتبارات ذیل جدول (۱۲) لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ با موضوع صیانت از میراث فرهنگی و توسعه گردشگری و صنایع

دستی (ارقام به میلیون ریال) [۱] [۲]

ردیف	برنامه‌های اجرایی صیانت از میراث فرهنگی، توسعه گردشگری و صنایع دستی	ارتباط با برنامه هفتم پیشرفت	قانون بودجه ۱۴۰۴	لایحه بودجه ۱۴۰۵	درصد رشد
۱	حفاظت، احیا و مرمت میراث فرهنگی کشور	مواد (۸۲ و ۸۳)	۲.۵۰۰.۰۰۰	۲.۵۰۰.۰۰۰	٪۰
۲	اجرای برنامه‌های افزایش گردشگران ورودی و داخلی	مواد (۸۲ و ۸۳)	۲.۰۰۰.۰۰۰	۳.۰۰۰.۰۰۰	٪۵۰
۳	توسعه و ترویج فرهنگ زیارت	مواد (۸۲ و ۸۳)	۱.۰۰۰.۰۰۰	۱.۲۵۰.۰۰۰	٪۲۵
۴	اجرای برنامه‌های تحقق رشد ۸ درصدی اقتصاد صنایع دستی	مواد (۸۲ و ۸۳)	۱.۵۰۰.۰۰۰	۱.۰۰۰.۰۰۰	٪-۵۰
مجموع					٪۱۰/۷۱

نکته حائز اهمیت این است که اعتبارات مورد نیاز برای ردیف «اجرای برنامه‌های تحقق رشد ۸ درصدی اقتصاد صنایع دستی» از ۱.۵۰۰.۰۰۰ میلیون ریال (۱۵۰ میلیارد تومان) در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ به ۱.۰۰۰.۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۱۰۰ میلیارد تومان) رسیده و ۵۰ درصد کاهش داشته است. این موضوع بیانگر کم‌توجهی دولت در تعیین اعتبارات بودجه‌ای مورد نیاز برای حوزه صنایع دستی است. ضمن آنکه که در هشت‌ماهه ابتدایی سال ۱۴۰۴، تنها حدود ۶ درصد از اعتبارات مصوب برای موضوع مذکور دارای تخصیص بوده است. همچنین از مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای معاونت صنایع دستی وزارت مذکور، تنها ۹ درصد در نه‌ماهه ابتدایی سال ۱۴۰۴ تخصیص یافته است [۷]. این موضوع منجر به تضعیف اقتصاد صنایع دستی شده و با اهداف کمی برنامه هفتم مبنی بر رشد ۸ درصدی اقتصاد صنایع دستی و افزایش ۵۰۰ هزار نفری شاغلین آن همخوانی ندارد. لازم به ذکر است؛ جدول ۱۲ در لایحه ۱۴۰۵ برخلاف این جدول در قانون بودجه ۱۴۰۴، دستگاه‌های اصلی و فرعی مربوطه را مشخص نکرده و این موضوع از شفافیت این جدول کاسته است.

۵. جمع‌بندی

بررسی اعتبارات وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که با وجود رشد قابل توجه اعتبارات هزینه‌ای این وزارتخانه، کاهش چشمگیر اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، موجب کاهش ۴/۸ درصدی سرجمع اعتبارات آن شده است. به عبارت دیگر، اعتبارات هزینه‌ای از کل اعتبارات وزارتخانه از ۴۵ درصد در قانون بودجه سال ۱۴۰۴، به حدود ۶۱ درصد، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ رسیده است. این موضوع بدان معناست که بخش عمده منابع صرف هزینه‌های جاری می‌شود و ظرفیت لازم برای توسعه زیرساخت‌ها و طرح‌های عمرانی محدود است. از سوی دیگر افزایش حدود ۱۰ درصدی مجموع اعتبارات وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در جدول (۱۲) لایحه بودجه با موضوع برنامه‌های اجرایی فرهنگی از محل یک درصد هزینه‌های شرکت‌های دولتی اقدام مناسبی در راستای تحقق اهداف برنامه هفتم پیشرفت است. البته باید توجه نمود که کاهش ۵۰ درصدی اعتبارات حوزه صنایع دستی در این جدول، هماهنگی لازم با اهداف برنامه هفتم پیشرفت مبنی بر رشد اقتصادی ۸ درصدی در حوزه صنایع دستی و افزایش ۵۰۰ هزار نفری شاغلین این حوزه را محقق کند.

آسیب‌های فرهنگی احتمالی این لایحه را می‌توان شامل این موارد دانست :

- با توجه به کاهش اعتبارات شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی و نقش این شرکت در احداث سرویس‌های بهداشتی بین‌راهی و وابستگی حدود ۷۰ درصد از سفرهای گردشگری داخلی به حمل‌ونقل شخصی و کیفیت خدمات بین‌راهی، کیفیت تجربه گردشگری بخش مهمی از جامعه تحت تاثیر قرار خواهد گرفت.

- با توجه به کاهش سهم اعتبارات تملک دارایی های سرمایه این وزارتخانه در لایحه و با تاکید بر تکالیف حاکمیتی آن مثل جبران حقوق مالکانه مردم بابت ثبت یا قرار گیری در حریم (و عدم ارائه راهکارهای خلاقانه برای جبران غیرنقدی حقوق مالکانه مردم)، این خطر وجود دارد که جامعه به دلیل برطرف نشدن مزاحمت های ثبت و تعیین حریم، احساس مسئولیت نسبت به حفاظت از میراث فرهنگی با عنوان وظیفه ای شهروندی تحت تاثیر قرار گیرد.
- لازم است در اجرای ماده (۱۸۲) قانون آیین نامه داخلی مجلس، و نیز ایجاد بستر لازم جهت نظارت بر اجرای قانون برنامه، احکام جزئی فصل هفدهم قانون برنامه هفتم با موضوع «میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی» از حیث اجرا یا عدم اجرا به جهت تامین مالی در لایحه بودجه تعیین تکلیف شوند.

منابع و مأخذ

- [۱] قانون بودجه سال ۱۴۰۴.
- [۲] لایحه بودجه سال ۱۴۰۵.
- [۳] گزارش کارشناسی مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی با عنوان «بررسی عملکرد ردیف های اعتباری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳» به شماره مسلسل ۲۱۰۷۱، مورخ ۱۴۰۴/۷/۷.
- [۴] گزارش کارشناسی مرکز پژوهش های مجلس با عنوان «پایش و تحلیل گردشگری داخلی در فصل بهار: بازه زمانی ۱۳۹۰ الی ۱۴۰۳» به شماره مسلسل ۲۱۰۱۴، مورخ ۱۴۰۴/۷/۷.
- [۵] گزارش کارشناسی مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی با عنوان «بررسی بخش دوم لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور (۲۲): ردیف های اعتباری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی» به شماره مسلسل ۲۰۴۴۴، مورخ ۱۴۰۳/۱۱/۱۱.
- [۶] جلسه کارشناسی با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی مورخ ۱۴۰۴/۱۰/۸.

پیامک گزیده سیاستی

کاهش سرجمع اعتبارات وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی از ۷۹۰۴۷۷۰۵۰۰ میلیون ریال (معادل ۷۰۹۴۷ میلیارد تومان) در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ به ۷۵۰۶۶۶۰۸۴۰ میلیون ریال (معادل ۷۰۵۶۶ میلیارد تومان) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ است که این میزان بیانگر کاهش ۴/۸ درصدی می باشد.